

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА ЗА VII КЛАС ЗА ОБУЧЕНИЕТО, ОРГАНИЗИРАНО В ЧУЖБИНА КОМПОНЕНТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И КОМПОНЕНТ ЛИТЕРАТУРА

I. КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА, КОМПОНЕНТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Обучението по български език в V клас на прогимназиалния етап е насочено към овладяване на базисни знания, умения и отношения, които са предпоставка за запознаване на учениците със системата на съвременния български книжовен език и за развиване на техните комуникативни компетентности.

Учебната програма включва два модула: 1. Български език като втори; 2. Български език като роден. В първия модул учениците овладяват прагматичния аспект на езиковите категории, като основната цел е създаване на трайни навици и умения в четирите речеви дейности: слушане, говорене, четене и писане за ниво A2+ по Общоевропейската езикова рамка. Лингвистичният терминологичен апарат се овладява във втория модул.

Във връзка с развиване на социокултурните компетентности тази учебна програма представя теми и дейности, насочени към запознаване с елементите на речевата ситуация и усвояване на умения за ориентиране в нея; към осмисляне на разликата между официално и неофициално общуване; към овладяване на знания за най-общите особености на текста; към прилагане на формули на речевия етикет.

По отношение на развиваните езикови компетентности учебната програма предлага теми и дейности, насочени към изучаване на основни езикови единици, което е предпоставка за овладяване на правоговорни, правописни и пунктуационни правила и за формиране на умения за тяхното прилагане.

В учебната програма като комуникативни компетентности се определят компетентностите на учениците да възприемат и да създават различни текстове.

По отношение на комуникативните компетентности в устното и в писменото общуване в V клас се предвижда усъвършенстване на уменията за уместно използване на формулите на речевия етикет, за представяне и самопредставяне. Развиват се уменията за разбиране на смисъла на текст при слушане и при четене с определена комуникативна цел, за създаване на текст: текст за представяне и текст за самопредставяне, план на текст, отговор на въпрос по житейски проблем.

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА в V клас е от 102 до 120 часа.

Разпределението на часовете между компонентите Български език и Литература, както и между модулите в компонента Български език е по преценка на преподавателите

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В КРАЯ НА КЛАСА

Области на компетентност	Знания, умения и отношения	Нови понятия
I. КОМПОНЕНТ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК		
1. СОЦИОКУЛТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ		
<p>Разбира зависимостта на езиковите средства от речевата ситуация и ги използва в съответствие с нея.</p> <p>Разпознава особеностите на официалното и на неофициалното общуване.</p> <p>Владее речевия етикет при публично общуване.</p> <p>Задава въпроси и дава отговори по поставена от него или по избрана от друг тема.</p>		

2. ЕЗИКОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

Разсъждава, формулира твърдения по житейски въпрос и ги аргументира.
Търси, извлича, подбира и използва информация от различни видове текст и от различни информационни източници за решаване на комуникативни задачи.
Разбира инструкции и работи по зададен модел в училищна и в извънучилищна среда.
Познава видовете текст – описание, повествование, разсъждение.
Разпознава разговорния, художествения и официално-деловия текст.
Владее езикови средства, свързани с фонетични, с морфологични, със синтактични и с лексикални явления, и ги използва уместно в речевата практика.
Служи си с разнообразни синтактични конструкции и синонимни варианти според целта на общуване.

3. КОМУНИКАТИВНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

СЛУШАНЕ

Разбира, когато се говори на познати теми.
Следи основния смисъл в аудио текстове със или без визуален стимул, ако темата е позната.
Умее да изслушва събеседника и да сравнява различни гледни точки.
Разбира смисъла на познат и на непознат текст при слушане с определена комуникативна задача.

ЧЕТЕНЕ

Разбира писмен материал с различна дължина (50 – 80 думи), ако думите са познати.
Разбира смисъла на познат и на непознат текст при четене с определена комуникативна задача.

ГОВОРЕНЕ

Води сравнително дълъг разговор на позната тема.
Излага кратко своята гледна точка, идеи и планове.
Спазва правилата на книжовния изговор.
Поставя логическо ударение, като се съобразява с определена комуникативна цел.
Участва в диалог, умее да оспори мнение, различно от своето, като проявява толерантност и учтивост.
Създава в устна форма:
 - текст за представяне и текст за самопредставяне;
 - отговор на житейски въпрос.

ПИСАНЕ

Описва места, предмети или събития с пълни и свързани изречения.
Пише описания на личните си преживявания.
Планира, структурира, композира и графично оформя текста, който създава.
Спазва изучените книжовни езикови правила.
Има правописни навици по отношение на често употребявани думи и на думи от терминологичната лексика.

РЕДАКТИРА ТЕКСТ.

Създава в писмена форма:
 - текст за представяне и текст за самопредставяне;
 - план на текст;
 - отговор на житейски въпрос, включително на електронни носители.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Тема	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
Български език като втори (ниво А2+)		
<u>Относителни и показателни местоимения</u>	<p>Различава въпросителните и относителните местоимения (кой – който, какъв - какъвто).</p> <p>Познава и използва относителни местоимения (който, какъвто).</p> <p>Познава и използва показателни местоимения (този, онзи, такъв).</p> <p>Осмисля приликите/разликите между формите и употребата на относителните и показателните местоимения в българския език и в езика на съответната страна.</p>	
<u>Относителни и показателни наречия</u>	<p>Различава въпросителните и относителните наречия (къде – където, кога – когато, как - както).</p> <p>Познава и използва относителни наречия (където, когато, както, колкото).</p> <p>Познава и използва показателни наречия (така, тогава, толкова).</p> <p>Осмисля приликите/разликите между формите и употребата на относителните и показателните наречия в българския език и в езика на съответната страна.</p>	
<u>Изразяване на предходност и следходност на глаголното действие</u>	<p>Разпознава различни съюзи за предходност и следходност (когато, като, след като, щом, преди да).</p> <p>Употребява необходимата форма за вид на глагола в зависимост от съюза.</p> <p>Съставя изречения с изучаваните съюзи.</p> <p>Осмисля приликите/разликите между формите и употребата на съюзите за време в българския език и в езика на съответната страна.</p>	
<u>Употреба на местоимения като съюзни думи</u>	<p>Съгласува местоимението със съответната дума от изречението (детето, което... жената, която...)</p> <p>Създава изречения със съюзна дума – местоимение.</p> <p>Осмисля приликите/разликите между структурата и употребата на сложните изречения със съюзна дума-местоимение в българския език и в езика на съответната страна.</p>	
<u>Употреба на че, да, какво като съюзни думи</u>	<p>Създава изречения със съюзи че, да, какво (Разбирам, че той прави грешка. Той каза да идват винаги навреме. Тя обяснява какво да носят на екскурзията).</p> <p>Осмисля приликите/разликите между структурата и употребата на сложни изречения с аналогични съюзи в българския език и в езика на съответната страна.</p>	
<u>Употреба на наречия като съюзни думи</u>	<p>Създава изречения със съюзни думи–наречия (мястото, където..., времето, когато...)</p> <p>Осмисля приликите/разликите между структурата и употребата на сложни изречения с аналогични съюзи в българския език и в езика на съответната страна.</p>	

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК		
1. Официално и неофициално общуване	<i>Проявява</i> адекватно речево поведение в публично общуване. <i>Използва</i> уместно формулите на речевия етикет включително и при електронно общуване. <i>Поставя</i> логическо ударение на подходящо място.	официално и неофициално общуване речев етикет логическо ударение
2. Речниково и граматично значение на думата	<i>Осмисля</i> думата като единство от речниково и граматично значение. <i>Правилно</i> и целесъобразно използва многозначните думи според конкретния контекст. <i>Уместно</i> употребява думи в прякото и в преносното им значение. <i>Умее да работи</i> с тълковен речник, речник на чуждите думи.	граматично значение многозначност на думата контекст
3. Видове думи според речниковото им значение и звуковия им състав	<i>Разпознава</i> омоними. <i>Уместно</i> използва в речта си синоними и антоними. <i>Коментира</i> употребата на синоними, антоними и омоними в текст.	омоними
4. Правопис и правоговор на думата в зависимост от нейния морфемен строеж	<i>Определя</i> , правилно изговаря и пише морфемите в думата. <i>Прави</i> морфемен анализ. <i>Умее да работи</i> с правописен речник.	морфема словообразователни морфемни морфемни морфемни морфемни анализ
5. Звукови промени. Подвижно Ъ. Непостоянно Ъ	<i>Правилно</i> пише и изговаря думи с неударени гласни звукове, със струпване на съгласни звукове. <i>Правилно</i> изговаря и пише думи с непостоянно Ъ, с подвижно Ъ.	подвижно Ъ непостоянно Ъ
6. Изменяеми части на речта. Местоимение	<i>Разпознава</i> изменяемите части на речта. <i>Прави</i> морфологичен анализ на съществително име, на прилагателно име, на числително име, на глагол. <i>Правилно</i> пише и изговаря частите на речта. <i>Разпознава</i> местоименията като заместващи и свързващи думи в изречението и в текста.	изменяеми части на речта морфологичен анализ
7. Лично местоимение. Възвратно лично местоимение	<i>Разпознава</i> личното и възвратно личното местоимение и определя граматичните им признаци. <i>Правилно</i> използва формите на личното и на възвратно личното местоимение.	възвратно лично местоимение
8. Притежателно местоимение. Възвратно притежателно местоимение	<i>Разпознава</i> притежателното местоимение и възвратно притежателното местоимение и определя граматичните им признаци. <i>Използва</i> местоименията като заместващи и свързващи думи; правилно ги изговаря и пише. <i>Правилно употребява</i> в речта си притежателните и възвратно притежателните местоимения	притежателно местоимение възвратно притежателно местоимение
9. Време на глагола. Минало свършено време. Минало несвършено време.	<i>Разпознава</i> основната форма и спрежението на глагола (разширява и задълбочава знанията си). <i>Разпознава</i> и правилно образува формите на минало свършено и на минало несвършено време на глаголи като <i>ходя, нося, говоря, слушам, гледам</i> . <i>Целесъобразно</i> използва минало свършено време при създаване на свой текст.	основна форма на глагола спрежение на глагола минало свършено време минало несвършено време

<p>10. Нелични глаголни форми (причастия)</p>	<p><i>Разпознава</i> неличните глаголни форми в текст. <i>Разпознава</i> и образува форми на минало свършено и минало несвършено деятелно причастие. <i>Спазва особеностите</i> в правописа и в правоговора на минало свършено и минало несвършено деятелно причастие.</p>	<p>нелични глаголни форми (причастия) минало свършено деятелно причастие минало несвършено деятелно причастие</p>
<p>11. Неизменяеми части на речта. Наречие. Предлог</p>	<p><i>Разпознава</i> наречието и предлога в изречението. <i>Правилно</i> и уместно употребява наречието и предлога в речевата практика. <i>Прилага</i> правописните и правоговорните правила при употреба на наречие и предлог.</p>	<p>неизменяеми части на речта наречие предлог</p>
<p>12. Главни части в простото изречение</p>	<p><i>Открива подлога и сказуемото</i> в изречението. <i>Умее да изразява</i> подлога с различни части на речта – съществително име, прилагателно име, числително име, местоимение. <i>Прилага</i> правилото за членуване на подлога в изречението в писмен текст, който създава.</p>	
<p>13. Второстепенни части в простото изречение</p>	<p><i>Разпознава</i> и осмисля функциите на допълнението, обстоятелственото пояснение и определението като второстепенни части в простото изречение, владее употребата им. <i>Прилага</i> правилото за членуване на второстепенните части в изречението в писмен текст, който създава. <i>Прави</i> синтактичен анализ на просто изречение.</p>	<p>допълнение обстоятелствено пояснение определение синтактичен анализ</p>

В ЧАСОВЕТЕ ЗА РАЗВИВАНЕ НА КОМУНИКАТИВНИТЕ КОМПЕТЕННОСТИ В КОМПОНЕНТА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК СЕ ПРЕДВИЖДА РАБОТА ВЪРХУ СЛЕДНИТЕ ТЕМИ:

Теми	Очаквани резултати	Нови понятия
<p><u>Диалог. Представяне и самопредставяне</u></p>	<p><i>Участва</i> в диалог в официална и в неофициална обстановка, като съобразява своите въпроси и отговори с тези на останалите участници в диалога. <i>Умее да изслушва</i> събеседника си и да оспорва мнение, различно от своето, като проявява толерантност и учтивост в общуването. <i>Поставя</i> логическо ударение, като се съобразява с комуникативната цел. <i>Представя себе си</i> и друг човек (включително и по електронен път) според правилата на речевия етикет.</p>	
<p><u>Отговор на житейски въпрос</u></p>	<p><i>Създава</i> в устна и в писмена форма текст, в който изразява лична позиция по житейски проблем и подбира подходящи аргументи. <i>Умее да композира</i> текст разсъждение в определен обем. <i>Използва езикови средства</i>, подходящи за ситуацията на общуване. <i>Редактира</i> и оформя писмения текст в съответствие с изискванията за писмено общуване (правопис, пунктуация, графично оформяне). При създаване на устен текст <i>спазва</i> правилата на правоговора и поставя логическо ударение, като се съобразява с комуникативната цел.</p>	<p>отговор на въпрос</p>
<p><u>План на текст</u></p>	<p><i>Осмисля</i> плана като средство за ориентиране в съдържанието и в структурата на текста. <i>Умее да прави</i> план на текст. <i>Редактира и оформя</i> план на текст в съответствие с изискванията за писмено общуване (правопис, пунктуация, графично оформяне).</p>	

КОМПОНЕНТ ЛИТЕРАТУРА

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Обучението по литература в V клас е насочено към овладяване на базисни знания, умения и отношения, свързани с фолклора и с литературата и с изграждането на литературни и социокултурни компетентности на ученика.

Очакваните резултати в областта на социокултурните компетентности са свързани с различаването на основните норми и ценности, характерни за традиционната общност, както и разбирането на основни принципи и конфликти на фолклорния модел за света, проявени в словесни произведения. Тези културни специфики се очаква да бъдат съотнасяни с непосредствения жизнен опит на ученика.

Очакваните резултати в областта на литературните компетентности са насочени към разчитането на изображения на света и човека в различни като културен произход и жанр текстове – с обяснения на жанрово специфичната им структура и с тълкуване на езиково специфичните им послания. Литературните компетентности може да се изграждат на базата на посочените в програмата творби и на други тематично близки текстове по избор на учителя.

В учебната програма като комуникативни компетентности се определят компетентностите на учениците да възприемат и да създават различни текстове.

Очакваните резултати в областта на комуникативните компетентности в V клас са свързани с уменията за създаване и възприемане на реч както откъм смисловата ѝ, така и откъм действената ѝ страна, а също и с уменията за езиково посредничество и с интерактивните умения на ученика за културно изразяване и творчество.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ В КРАЯ НА КЛАСА

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ	ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ
<u>СОЦИОКУЛТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ</u>	<p>Различава основни ценности и норми на традиционната общност. Определя в изучавани текстове проблеми и конфликти, специфични за фолклорния модел за света, съпоставя ги с личния си опит и обосновава позиция по тях. Разпознава по откъс от изучавано произведение неговия автор и (заглавието на) самото произведение. Свързва имена на герои от изучавано произведение с името на неговия автор и със заглавието на произведението. Свързва изучавано произведение с името на автора, с жанра, с имена на герои от произведението, със сюжета и мотивите му.</p>
<u>ЛИТЕРАТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ</u>	<p>Различава характерни особености на пространството и времето в изучавани фолклорни текстове. Различава основни за фолклора герои и конфликти. Тълкува образи на света в изучавани фолклорни текстове. Познава значението на следните жанрове на словесността: вълшебна (фолклорна) приказка, разпознава техни жанрови характеристики и тълкува текстове на вълшебна (фолклорна) приказка, народна песен съобразно конкретните проявленията на жанра. Познава значението на понятието сюжет. Обяснява отношения между герои в изучаван текст. Различава в приказните опозиционни двойки герои различни аспекти на фолклорния образ на човека. Различава в изучаван художествен текст приписване на специфично човешки характеристики на животно, на предметен или на природен обект и обяснява значението им за изграждането на смисъла на (откъс от) текста.</p>

**КОМУНИКАТИВНИ
КОМПЕТЕНТНОСТИ**

Създава в писмена форма трансформиращ преразказ с определена дидактическа задача.
Създава в устна форма разказ по въображение с цел да изрази творчески представи, преживявания, чувства.
Анализира и критично оценява сполучливостта на свои или чужди (в устна или в писмена форма) според осъществяването на комуникативната им задача: разказ по въображение, трансформиращ преразказ.
Спазва книжовни езикови правила.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Тема	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
<u>I. Фолклорен модел за света</u>	Различава основни ценности и норми на традиционната общност, свързани с опозицията свое – чуждо. Съпоставя отношенията между човека и традиционната общност със своя опит. Различава характерни особености на фолклорния модел за света.	
<u>I.1. „Господ и дяволът правят света“</u>	Разпознава жанрови характеристики на легендата „Господ и дяволът правят света“. Тълкува легендата „Господ и дяволът правят света“ съобразно конкретните проявления на жанра. Съпоставя библейския разказ за Началото на света и легендата „Господ и дяволът правят света“ и обяснява сходства и разлики помежду им. Определя в „Господ и дяволът правят света“ проблеми и конфликти, специфични за фолклорния модел за света, съпоставя ги с личния си опит и обосновава позиция по тях.	
<u>I.2. „Тримата братя и златната ябълка“</u>	Познава значението на понятието вълшебна (фолклорна) приказка и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Тримата братя и златната ябълка“. Тълкува приказката „Тримата братя и златната ябълка“ съобразно конкретните проявления на жанра. Определя в „Тримата братя и златната ябълка“ проблеми и конфликти, специфични за фолклорния модел за света, съпоставя ги с личния си опит и обосновава позиция по тях. Познава значението на понятието сюжет. Оценява завършека на приказката „Тримата братя и златната ябълка“ във връзка с нейния сюжет.	вълшебна (фолклорна) приказка сюжет
<u>I.3. „Златното момиче“</u>	Различава характерни особености на пространството и времето в приказката „Златното момиче“. Различава в приказните опозиционни двойки герои от приказката „Златното момиче“ различни аспекти на фолклорния образ на човека. Тълкува приказката „Златното момиче“ съобразно конкретните проявления на жанра. Определя в „Златното момиче“ проблеми и конфликти, специфични за фолклорния модел за света, съпоставя ги с личния си опит и обосновава позиция по тях.	приказни опозиционни двойки герои

<p><u>I.4. Фолклорен/традиционен календар</u></p>	<p>Познава значението на понятието ритуал и на различаването делник – празник за фолклорната общност. Познава основни празници от фолклорния/традиционния календар: Коледа, Великден, Гергьовден и други празници по избор на учителя.</p>	<p><i>ритуал</i></p>
<p><u>II. Различни разкази за човека и света</u> <u>II. 1 „Хайдутите“ (Хр. Ботев)</u></p>	<p>Разпознава основни ценности и норми на традиционната общност и разбира тяхната трансформация в „Хайдутите“. Различава основни герои в „Хайдутите“ и тълкува постъпките им, съотнасяйки ги с основни ценности и норми на традиционната общност, както и с личния си опит. Разпознава образи на народната песен, изградени в „Хайдутите“. Различава характерни особености на пространството и времето в „Хайдутите“.</p>	

В ЧАСОВЕТЕ ЗА РАЗВИВАНЕ НА КОМУНИКАТИВНИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ В КОМПОНЕНТА ЛИТЕРАТУРА СЕ ПРЕДВИЖДА РАБОТА ВЪРХУ СЛЕДНИТЕ ТЕМИ:

<i>Тем</i>	<i>Компетентности като очаквани резултати от обучението</i>	<i>Нови понятия</i>
<p><u>Трансформиращ преразказ</u></p>	<p>Създава в писмена форма трансформиращ преразказ с определена дидактическа задача. Спазва книжовни езикови правила.</p>	<p><i>трансформиращ преразказ</i></p>
<p><u>Разказ по въображение</u></p>	<p>Създава в устна и в писмена форма разказ по въображение с цел да изрази творчески представи, преживявания, чувства. Спазва правилата на книжовния изговор, а в писмена форма – книжовни езикови правила. Поставя логическо ударение на подходящо място.ги с личния си опит и обосновава позицията по тях.</p>	

МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ, НАСОЧЕНИ КЪМ ПОСТИГАНЕ НА ОЧАКВАНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИЯ

Развива умения за работа с историческа карта и разпознаване на основни знаци. Спомага за осмисляне и съвместно използване на основни общи понятия.

Изгражда разбиране за единството на околната среда и ежедневието на хората. Развива умения за пространствено локализиране на древните цивилизации.

Утвърждава активно отношение за опазване на паметниците на миналото. Изгражда разбиране за кодексите на поведение, общоприети в различните общества и среди, както и за това по какъв начин националната културна идентичност взаимодейства с европейската идентичност.

Разбира значението на равенството, сигурността и толерантността в обществения живот. Формира нагласи за съжителство на хора от различни религиозни и културни общности..

Българско училище

Bulgarian Saturday school "Zvanche"

www.bgschoolzvanche.com

zvanche2008@gmail.com

ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА

Развива умения за работа с географска (историческа) карта и разпознаване на основни знаци.

Спомага за осмисляне и съвместно използване на основни общи понятия.

Изгражда разбиране за единството на околната среда и ежедневието на хората.

Развива умения за пространствено локализиране на древните цивилизации.

Утвърждава активно отношение за опазване на паметниците на миналото.